

KOMPARATIVISTIK PEDAGOGIKANING FAOLIYATI VA VAZIFALARI**IBRAGIMOVA CHAROS***Menejment va kelajak texnologiyalari
universtiteti 4-kurs talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada jahon mamlakatlarida komparativistik pedagogikaning shakllanishi, rivojlanish bosqichlari, asosiy faoliyat yo'nalishlari va zamonaviy vazifalari yoritilgan. Shuningdek, turli mamlakatlarning ta'lim tizimlarini qiyosiy o'rganish orqali samarali pedagogik yondashuvlarni aniqlash va ularni milliy ta'lim tizimiga tatbiq etish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Maqolada xalqaro tashkilotlar — YUNESKO, OECD, PISA, TIMSS kabi global dasturlar faoliyatiga ham alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: komparativ pedagogika, qiyosiy ta'lim, xalqaro tajriba, pedagogik islohotlar, innovatsiya, metodologiya, YUNESKO, ta'lim tizimi.

KIRISH Bugungi globallasuv jarayonida ta'lim tizimi har bir davlatning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy taraqqiyotida hal qiluvchi omilga aylandi. Turli mamlakatlar o'z ta'lim siyosatini shakllantirishda boshqa davlatlarning ilg'or tajribasiga murojaat qilmoqda. Aynan shu jarayon komparativistik pedagogikaning dolzarbligini yanada oshirdi.

Komparativistik pedagogika — bu turli mamlakatlarning ta'lim tizimlarini qiyosiy o'rganish, ularning samarali jihatlarini tahlil qilish va o'z milliy tizimni takomillashtirish uchun asos yaratadigan ilmiy yo'nalishdir. Bu soha ta'lim siyosatini global miqyosda uyg'unlashtirish, o'qitish metodikalarini takomillashtirish, xalqaro standartlarni joriy etish kabi muhim vazifalarni bajaradi.

O'zbekiston Respublikasi ham mustaqillikka erishgach, o'z ta'lim tizimini jahon standartlariga moslashtirish jarayonida ko'plab xorijiy tajribalardan foydalandi. Shu sababli komparativistik pedagogikaning o'rni nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham katta ahamiyatga ega.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya.

Komparativistik pedagogika fani XIX asr oxirida Yevropada shakllana boshlagan. Ingliz olimi M. Sadler bu yo'nalishning asoschisi sifatida tanilgan bo'lib, u 1900-yilda yozgan "How Far Can We Learn Anything of Practical Value from the Study of Foreign Systems of Education?" asarida xorijiy ta'lim tizimlarini o'rganish milliy ta'limni takomillashtirish uchun muhim deb ta'kidlagan.

Keyinchalik B. Holmes, N. Hans, J. Noah, M. Eckstein, K. King kabi olimlar bu sohani nazariy asos bilan boyitishdi. Ularning tadqiqotlarida komparativ pedagogika quyidagi metodologik tamoyillarga asoslanadi:

- Tizimli yondashuv: ta'limning siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy omillar bilan bog'liqligini tahlil qilish.

- Tarixiy yondashuv: ta'lim tizimlarining tarixiy rivojlanishini solishtirish.
- Madaniy kontekst: milliy qadriyatlar va an'analarni hisobga olish.
- Statistik tahlil: xalqaro reytinglar va ko'rsatkichlar asosida qiyoslash.

Komparativistika bugungi kunda YUNESKO, Jahon banki, OECD, PISA, TIMSS, PIRLS, TALIS kabi xalqaro tashkilotlarning ilmiy ma'lumotlari va reytinglaridan keng foydalanadi. Bu ma'lumotlar ta'lim tizimlarining sifatini baholashda, islohotlar yo'nalishini aniqlashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Muhokama

1. Komparativistik pedagogikaning asosiy faoliyat yo'nalishlari

Komparativistika bugungi kunda quyidagi asosiy yo'nalishlarda faoliyat yuritadi:

- Ta'lim tizimlarini qiyosiy o'rganish. Har bir davlatning ta'lim siyosati, o'qituvchilar tayyorlash tizimi, o'quv dasturlari va baholash mezonlari o'ziga xos. Masalan, Finlyandiya o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va ijodkorligini rivojlantirishga urg'u berilsa, Yaponiya ta'limida intizom va mehnatsevarlik asosiy qadriyat sifatida shakllangan. AQShda esa ta'lim tizimi akademik erkinlik va innovatsiyaga tayangan.
- Innovatsion tajribalarni tahlil qilish. Raqamli ta'lim, masofaviy o'qitish, sun'iy intellekt yordamida baholash, STEAM yondashuvi, "Hayot davomida ta'lim olish" (Lifelong Learning) konsepsiyalari jahon miqyosida komparativ tahlilning markazida turibdi.
- Ta'limdagi adolat va inklyuziya masalalari.

Xalqaro tajribada imkoniyati cheklangan bolalarni ta'lim jarayoniga jalb etish, gender tengligi va ijtimoiy adolat tamoyillari muhim o'rin tutadi.

2. Komparativistik pedagogikaning asosiy vazifalari

1. Turli mamlakatlar ta'lim tizimlarining o'xshash va farqli jihatlarini aniqlash.
2. Xalqaro tajribalardan kelib chiqib milliy ta'lim tizimini takomillashtirish.
3. Ta'lim sifatini baholashda obyektiv va xalqaro mezonlardan foydalanish.
4. O'qituvchilar malakasini oshirishda ilg'or xorijiy yondashuvlarni qo'llash.
5. O'quv dasturlarini modernizatsiya qilish va ta'lim siyosatini isloh etishda

ilmiy asos yaratish.

3. Jahon mamlakatlari tajribasi

- Finlyandiya tajribasi: sinfda baholash tizimi minimal, o'quvchilar mustaqil fikrlash va o'z-o'zini nazorat qilishga o'rgatiladi.

- Janubiy Koreya: ta'limda raqobatbardoshlik yuqori, o'quvchilar intizomli va texnologik tayyorgarligi kuchli.

- Germaniya: kasb-hunar ta'limiga e'tibor yuqori, "dual system" (ishlab chiqarish + o'qish) modeli samarali.
- AQSh: oliy ta'lim muassasalari mustaqil, ijodiy yondashuv va erkin fikr asosida o'qitish yo'lga qo'yilgan.
- Xitoy: milliy g'urur va intizom asosidagi ta'lim siyosati, matematika va texnika fanlariga kuchli e'tibor.

Bu tajribalar komparativistik tahlil orqali o'rganilganda, har bir mamlakat uchun mos model yaratish imkonini beradi. Natija Komparativistik pedagogika bugungi kunda nafaqat ta'lim tizimlarini tahlil qiluvchi fan, balki ta'lim siyosatini shakllantirishda yo'l ko'rsatuvchi amaliy yo'nalishdir. Uning faoliyati milliy ta'lim tizimlarini global standartlarga yaqinlashtiradi, xalqaro hamkorlikni kuchaytiradi va yangi pedagogik yondashuvlarni joriy etadi.

O'zbekistonning ta'lim islohotlari ham aynan komparativ tahlil asosida olib borilmoqda. Xorijiy tajribalarni moslashtirish orqali mamlakatimizda zamonaviy o'quv dasturlari, interfaol metodlar, raqamli ta'lim vositalari keng joriy etilmoqda.

Xulosa

Komparativistik pedagogika — bu global ta'lim jarayonini tahlil qiluvchi, milliy tizimlarni rivojlantirishga xizmat qiluvchi ilmiy soha. Uning faoliyati orqali mamlakatlar o'rtasida ta'lim sohasida o'zaro anglashuv, hamkorlik va innovatsiyalar almashinuvi kuchayadi. Zamonaviy davrda bu fan quyidagi asosiy ahamiyatga ega:

- ta'limda sifat va samaradorlikni oshirish;
- ilg'or tajribalarni milliy tizimga tatbiq etish;
- o'qituvchilarning malakasini oshirish;
- raqamli va innovatsion ta'lim modelini yaratish;
- inson kapitalini rivojlantirish. Komparativ pedagogika kelajakda ham global ta'limning asosiy ilmiy yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xaydarov. S.A.(2026). Pedagogik risklarni boshqarishda globallashtirish jarayonlarning ahamiyati. International scientific journal. Interpretation and researches. 1(73).
2. Xaydarov. S.A. (2026). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashtirish jarayonidagi ahamiyati. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 3(1). 159-164.
3. Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.

5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Xaydarov S.A. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashtirish jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.
9. Sadler M. How Far Can We Learn Anything of Practical Value from the Study of Foreign Systems of Education? London, 1900.
10. Noah H. J., Eckstein M. A. Toward a Science of Comparative Education. London: Macmillan, 1969.
11. Bray M., Adamson B., Mason M. Comparative Education Research: Approaches and Methods. Springer, 2014.
12. OECD. Education at a Glance 2024.
13. YUNESKO. Global Education Monitoring Report 2023.
14. Holmes B. Problems in Education: A Comparative Approach. Routledge, 2010.
15. Hasanboyeva O., Qodirova F. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Toshkent, 2021.
16. To'xtaxo'jaeva M. Komparativ pedagogika asoslari. Toshkent: TDPU, 2022
17. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. Toshkent, 2008.
18. Mirziyoyev Sh.M. Ta'lim-tarbiya tizimini isloh qilish — xalqimizning kelajagi uchun eng muhim masala. Toshkent, 2021.